

Toelichting op het programma

Donderdag 16 februari

10.15 uur: Themablok 1:

Het in kaart brengen en profileren met behulp van immaterieel erfgoed

Landen die de UNESCO Conventie ratificeren zijn verplicht door middel van één of meerdere inventarissen het eigen immaterieel erfgoed te inventariseren en identificeren. Deze verplichting geldt ook voor Nederland, waarbij de Nederlandse regering veel waarde hecht aan een publieksvriendelijke en zo mogelijk interactieve website waarop het Nederlandse immaterieel erfgoed gepresenteerd zal worden. In drie lezingen wordt gepresenteerd hoe men dit in het buitenland heeft aangepakt.

De voormalige chef van de immaterieel erfgoedsectie in Parijs Rieks Smeets geeft een overzicht van hoe verschillende landen de uitvoering van de conventie hebben aangepakt, met een speciale aandacht voor de rol van de gemeenschappen in het opstellen van de inventarissen. Smeets is tegenwoordig werkzaam als erfgoedconsultant. In opdracht van UNESCO geeft hij cursussen voor erfgoedgemeenschappen in verschillende delen van de wereld.

Alison en Alistair McCleery, beiden verbonden aan Napier University in Edinburgh Schotland, belichten het voorbeeld van Schotland, waar ze een opdracht kregen van de Schotse regering om een interactieve website op te zetten voor het Schotse immaterieel erfgoed. In hun lezing verkennen ze de kansen en mogelijkheden van wikipedia achtige methoden om immaterieel erfgoed te inventariseren en vervolgens op een publieksvriendelijke manier te presenteren.

Dries Van den Broucke is verbonden aan Kunsten en Erfgoed Vlaanderen, het uitvoeringsorgaan van het Kunsten en Erfgoedbeleid van de Vlaamse regering. Volgens Van den Broucke is het niet aan de Vlaamse Gemeenschap om tradities levend te houden, de taak van de Vlaamse Gemeenschap is veeleer om faciliterend op te treden. Daarin past ook een databank om het Vlaamse immaterieel erfgoed zichtbaar te maken. Hoe gaan ze het in Vlaanderen aanpakken?

Voor de Nederlandse situatie heeft het ministerie van OCW aan het Nederlands Centrum voor Volkscultuur en Immaterieel Erfgoed gevraagd om in samenwerking met het Fonds voor Cultuurparticipatie, het Meertens Instituut en het Nederlands Openluchtmuseum een plan van aanpak te ontwikkelen. Daarnaast kan het interessant zijn als gemeenten en provincies alvast een eigen inventarisatie maken. Adriaan Buiks spreekt over de plannen in de provincie Overijssel.

Sprekers:

- Rieks Smeets (erfgoedconsultant UNESCO), *De uitvoering van het Immaterieel erfgoedverdrag: gemeenschappen en inventarissen in de praktijk*

- Alison & Alistair McCleery (Edinburgh Napier University Schotland), *Inventorying intangible heritage: the approach in Scotland*
- Dries Van Den Broucke (Kunsten en Erfgoed Vlaanderen), *Van Atlas tot GPS, focus op het borgen in databanken en websites*

Referent:

- Adriaan Buiks (Provincie Overijssel), *Naar een inventarisatie van immaterieel erfgoed in Overijssel*

13.30 uur: Themablok 2:

Activeren van erfgoedgemeenschappen

Gemeenschappen spelen een zeer belangrijke rol in het UNESCO Verdrag ter bescherming van het Immaterieel Erfgoed. In artikel 15 van de conventietekst wordt gesteld dat: 'Binnen het kader van zijn beschermingsactiviteiten van het immaterieel cultureel erfgoed dient iedere lidstaat de breedst mogelijke participatie te verzekeren van gemeenschappen, groepen en, als dat wenselijk is, individuen, die dat erfgoed creëren, in stand houden en doorgeven.'

Het in stand houden van immaterieel erfgoed is niet een taak van overheden, maar van de gemeenschappen zelf. Dat betekent dat de groepen zelf de zorg voor hun immaterieel erfgoed moeten gaan opzetten, kansen en risico's in kaart moeten brengen en werk moeten maken met maatregelen om het eigen immaterieel erfgoed levensvatbaar te houden. Hoe kunnen overheden deze gemeenschappen ondersteunen in het opzetten van erfgoedzorg? Welke cultuur- en erfgoedinstellingen kunnen een rol spelen ter ondersteuning? Wat is er regionaal en nationaal nodig om het immaterieel erfgoed te borgen?

James Counts Early is directeur van het Smithsonian Center for Folklife and Cultural Heritage. Het Smithsonian heeft veel ervaring met het organiseren van projecten en activiteiten gericht op onderzoek, presentatie en doorgeven van kennis op het terrein van het immaterieel erfgoed. Het centrum organiseert tentoonstellingen en educatieve projecten en jaarlijks, op de National Mall in Washington, het Smithsonian Folklife Festival. Het Smithsonian streeft naar een benadering van onderop, kort samengevat in de slogan 'No folklore without the folk'.

Kristiina Porila is erfgoedexpert bij het Estonian Folk Culture Centre, dat ondermeer trainingen organiseert voor erfgoedgemeenschappen, gericht op safeguarding, doorgeven en eventueel revitaliseren van immaterieel erfgoed, het vergroten van het aantal mensen dat participeert in de lokale cultuur en het versterken van de banden van jonge mensen met het erfgoed van hun voorouders. Het centrum ontwikkelt programma's ter ondersteuning van traditionele cultuur en bevordert nieuwe, moderne vormen gebaseerd op deze traditionele cultuur door middel van een breed scala aan educatieve projecten en onderzoeksactiviteiten.

Volkscultuur Vlaanderen is één van de acht erkende expertisecentra voor cultureel erfgoed in Vlaanderen en

ondersteunt gemeenschappen, groepen en individuen die bepaalde aspecten van de volkscultuur in stand houden. Stafmedewerker Liesbet Depauw neemt de reuzencultuur in Vlaanderen als uitgangspunt om te laten zien hoe Volkskunde Vlaanderen concreet invulling geeft aan haar taak.

Dominique Blaha (beleidsmedewerker Provincie Zeeland) en Jeanine Dekker (consulent Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland) reageren vanuit de situatie in Zeeland. Zeeland was de eerste provincie in Nederland die beleid ontwikkelde op het terrein van het immaterieel erfgoed. Hoe hebben ze het daar aangepakt? Wat was en is de rol van de provincie en van het provinciale erfgoedhuis?

Sprekers:

- James Counts Early (directeur Smithsonian Center for Folklife and Cultural Heritage), *Cultural democracy in preservation of community cultural heritage: no folklore without the folk*
- Kristiina Porila (intangible heritage specialist, Estonian Folk Culture Centre, Estland), *ICH trainings in Estonia: Encouraging communities to notice, to safeguard and to inventory their ICH*
- Liesbet Depauw (stafmedewerker Volkskunde Vlaanderen), *Rond de Rokken van de Reus. Een experiment rond het safeguarden van de reuzencultuur in Vlaanderen*

Referenten:

- Dominique Blaha (beleidsmedewerker Provincie Zeeland) en Jeanine Dekker (consulent Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland), *Immaterieel erfgoed in Zeeland: beleid en praktijk*

15.30 uur: Themablok 3: Vergezichten, spannende projecten en onverwachtse verbindingen

Immaterieel erfgoed biedt uitstekende mogelijkheden voor het leggen van onverwachtse verbindingen, tussen oude en nieuwe generaties, tussen erfgoedzorg en de bevordering van cultuurparticipatie, tussen erfgoed en economie. Hoe kun je nieuwe doelgroepen winnen voor immaterieel erfgoed? Wat zijn leuke en spannende projecten?

De Engelsman François Matarasso, onafhankelijke bedenker van vele creatieve cultuur- en erfgoedprojecten, gaat in op de (on) mogelijkheden van het safeguarden van immaterieel erfgoed in een snel veranderende, cultureel diverse, globaliserende wereld.

Barry Bergey behandelt het voorbeeld van de Verenigde Staten, dat, opmerkelijk voor Europa, geen minister voor cultuur kent en dus ook geen nationaal beleid heeft op het terrein van immaterieel erfgoed. Wel is er de National Endowment for the Arts, dat kunstprogramma's steunt voor non-profit organisaties en voor landelijke ('states') en regionale overheden. Bergey is programmadirecteur van de sectie Folk and Traditional Arts. Wat zijn naar zijn mening kansrijke en succesvolle programma's?

Tapis Plein is in Vlaanderen het expertise centrum voor actieve erfgoedparticipatie, met een sterke reputatie op het terrein van erfgoededucatie, publiekswerking en educatie. In haar lezing besteedt Jorijn Neyrinck veel aandacht aan het winnen van jongeren voor immaterieel erfgoed.

Janique Huijbregts is de referent vanuit Nederland. Huijbregts is regiomanager van de ANWB. Wat is het belang van kennis over immaterieel erfgoed voor het toerisme? Hoe kun je immaterieel erfgoed gebruiken om toeristische trajecten en routes nog aantrekkelijker te maken?

Sprekers:

- François Matarasso (writer and researcher, UK), *The Shoreline and the Sea: Living with intangible heritage in a global world*
- Barry Bergey (programmadirecteur National Endowment for the Arts, Verenigde Staten), *Intangible cultural heritage: policies, programs, prospects*
- Jorijn Neyrinck (stafmedewerker Tapis Plein, Vlaanderen), *Een toekomst voor immaterieel cultureel erfgoed: met, door en voor oude én nieuwe generaties*

Referent:

- Janique Huijbregts (regiomanager Zuid ANWB), *Immaterieel erfgoed en toerisme*

Vrijdag 17 februari

9.00 uur: Busexcursie naar Eindhoven en debat over graffiti als immaterieel erfgoed

Bij immaterieel erfgoed wordt vaak gedacht aan streektradities en veel minder aan de moderne stedelijke cultuur van nu, die zich vaak afspeelt in een multiculturele, globaliserende context, met opeenvolgende snel wisselende trends. Met de graffiti excursie naar Eindhoven wordt aan de hand van een concreet voorbeeld verkend in hoeverre ook de stedelijke jongerencultuur een plek zou kunnen krijgen op de immaterieel erfgoedlijst. Is graffiti behalve een interessante vorm van jongerencultuur ook een vorm van immaterieel erfgoed? In hoeverre kan het gemeentelijk beleid hierop inspelen?

Met zijn graffiti festival profileert de gemeente Eindhoven zich als graffiti hoofdstad van Nederland, aansluitend bij het gemeentelijk beleid op het terrein van cultuur en design. Naast het festival heeft graffiti een vaste plek gekregen in en rond de Berenkuil. Dit programmaonderdeel wordt georganiseerd in nauwe samenwerking met Dynamo-Eindhoven, het hardste cultuurpodium van Brabant en het grootste jongerencentrum van Nederland en ook de organisator van het festival.

Sprekers:

- Mary-Ann Schreurs (wethouder gemeente Eindhoven), *Eindhoven als graffiti hoofdstad van Nederland*
- Dave van den Berg en Emil van der Wijst (Dynamo-Eindhoven), *Graffiti en jongerencultuur*

Bezichtiging graffiti locaties in Eindhoven.